բութեամբը տալ ի տպագրութիւն վասն ընդհանուր տեղեկութեան։

(Ի վերայ ի-ի-ի-նին ոգորութեան Անդամ Մ-ը-ի-ի-ն ընկերութեան։)

Ընդ խնդականին համեմատ է.

Նախագահ խորհրդարանի ընկերութեան

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ. ՉԱՐԻՖԵԱՆՑ.

ԵՐԵՑՓՈԽԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՑՍ ԻՆՔՆ ԳԱՆՁԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ.

(Շրջանի-ի-ին։)

Այն ևս յիշենք, որ կան այնպիսի Երեցփոխաններ, որք 10-12 տարիէ հետէ կ'վարեն իւրեանց պաշտօնն, բայց երբէք հաշիւ չեն տուած, և են այնպիսի Եկեղեցիք, որոց երեք-չորս անգամ տասն, տասն և հինգ ամաց միջոցումն Երեցփոխաններ են փոփոխուած, բայց նոցա հաշիւներն ոչ ոք չէ քննած, թէև նոքա իւրեանց հաշիւներն *) կամ ներկայացրած են կամ չեն ներկայացրած Կոնսիստորիային, բայց և այնոքիկ տուած են յաւերժական լռութեան, պատրուակ բերելով թէ քննութիւնն պարտաւորութիւն է ժողովրդեան և ոչ մեր։ Ահա որպէս ասացի՝ ամենքն էլ յանցաւոր են, բայց նոցանէ ոչ ոք չէ պատասխանատուութեան ենթարկեալ, վասնորոյ և ամենիքեան իբր արդարք։

Այս տեղ զանց անելով քաղաքիս միւս Եկեղեցեաց թերակատար մնացեալ հաշիւների մասին, յառաջ բերենք օրինակի համար միայն սուրբ Գէորգ Մողնիի Եկեղեցւոյ կարեկցութեան արժանի տխուր վիճակն, յորմէ կարող են բարեմիտ ընթերցողքն երևակայել և միւսներն։

Հանդուցեալ Գ. Մ. եանցն երկար տարիներ Մողնիի Երեցփոխանութեան պաշտօնն վարելով և հաշիւ չտալով, ժողովուրդի քրթմնջիւնն և անբաւականութիւնն օր ըստ օրէ սաստկացաւ, վասն որոյ և նա 1867 ամին հրաժարական տուեց Կոնսիստորիային, միայն ինն տարուայ իւր հաշիւներն ներկայացնելով անդ և նորա տեղն ընտրուեցաւ Գ. . Տ. Մ. . . . . : Քանի մի ժամանակ այն ներկայացեալ հաշիւներն մնալով Կոնսիստորիայումն առանց քննութեան, ի վերջոյ Մ . . . եանցէն թէ Կոնսիստորիայէն (ըստ որում է առանց ստորագրութեան), հրատարակեցաւ մի միայն ինն տարուան հաշիւներն տպեալ մի թերթի վերայ, որպէս թէ քննեալ են ի հաշուատեսաց և այն յոյժ անագան, և յորմէ երևեցաւ՝ որ վերոյ յիշեալ ամի սկզբումն Եկեղեցին ունեցել է տէրութեան գանձարանումն տոկոսեօք և Եկեղեցւոյ արկղումն պատրաստի դրամ 38, 947 ռուբլի 91½ կոպ. բայց Նրա ցոյց տուած արդիւնքն կամ ծախքն էի՞ն ուղիղ կամ անուղիղ, մնացած են մինչև ցայսօր առանց քննութեան, ուրեմն և երկբայական։

Տ. Մ. յաճախ բացակայ լինելով քաղաքէս, նշանակեց ինքեան գործակատար զերկու եղբարք Ս . . . . . ։ Երբ Տ. Մ. . . . . վախճանեցաւ, մնաց Նորա հաշիւներն առանց քննութեան Ս. . . . . եղբարց ձեռքին, նոյնպէս և սոքա ևս վախճանեցան, և սոցա հաշիւները նմանօրինակ մնացին առանց քննութեան։

Զկնի մահուան նոցա ընտրուեցաւ Պ. Սահակ Տովեանեանցն։ Սա երեք տարի արդարև փառաւորապէս իւր պաշտօնը շարունակելով, պայծառացրեց Եկեղեցին ներքուստ և արտաքուստ Եկեղեցական դրամով, բայց և սա 1872 ամի վերջերումն հրաժարական տուեց Կոնսիստորիային, և Նորա հաշիւներն ևս մինչև ցայսօր մնացին առանց քննութեան։ Թէ և ոչ ոք չի կասկածիլ Նորա հաշիւների վերայ, այնու ամենայնիւ և այն առանց քննութեան թողնելն չէր առանց նպատակի ի կողմանէ տեղւոյս Հոգևոր կառավարութեան։ Սորան յաջորդեց Պ. Բ. Խ. . . ։

Էս պարոնը տարուայ համարեա չորս ամիսը կ երթայ կ բնակի Բորժոմ ասացեալ ամարանո-

---

(*) Ուղիղը խոստովանելոյ համար պէտք է յաւելուլ, զի բաց ի սակաւուց, բաղում Եկեղեցեաց Երեցփոխանաց հաշիւներն այնքան մթին եւ խառն ի խուռն կմնան, որ եթէ միանգամ օրինաւոր քննութիւն բացուի, խիստ մեծ գումարներ կգտնանն։ Ա.ռ այժմ մեր թեմ. Ատենից եւ Հոգեւոր Կառավարութեանց ուշադրութեան զայս յանձնել բաւական կհամարիմք։

Ծ. Խ.։

ցում՝, որ մերձ 150 վերստ հեռու է Թիֆլիսէն և երեք չորս ամիս էլ ձմեռուան վատ եղանակներումն եթէ Թիֆլիզ է, հազիւ թէ երեք չորս անգամ կ՚յաճախէ Մողնի Եկեղեցին . . . . . ։

Զկնի Պ. Ծովհաննեանցի հրաժարական տալոյն՝ Կոնսիստորիան 1873 ամի սկիզբներումն հրամանագրեց Մողնիի Եկեղեցւոյ աւագ քահանային ընտրել նոր Երեցփոխան, մի և նոյն ժամանակն հաշուատեսներ նախորդ Երեցփոխանի հաշիւներն քննելու համար։ Այն ինչ ժողովուրդը քանի մի անգամ գումարեալ կխորհէր զո՞ր ընտրել, և ահա՛ մի կիրակի օր զկնի արձակման Եկեղեցւոյ՝ չորս անձինք, այս ինքն Աւագ քահանայ Ստեփան Մանգինեանցն, պարոնայք Բ. Խ. Ց. Ց. և Ց. Ա. կմտնեն Եկեղեցւոյ զաւթի խուցն, կընտրեն իւրեանց մէջէն զՊ. Խ. և իսկ և իսկ անդ կստորագրեն ընտրութեան թղթի վերայ. այնուհետև կյանձուի այն աւագ քահանային, որ նոյնպէս . . . այլոց ևս ստորագրել կտայ*) . . . . . ։

Քանի մի օրէն յետոյ կյայտնուի նորա ընտրութեանն ինչ եղանակաւ լինելն, վասն որոյ կսկսին որպէս ստորագրողք, նոյնպէս ոչ ստորագրողք ցոյց տալ իւրեանց անբաւականութիւնն և քըրթմնջիւնն, բայց փա՜ռք զնա ընտրողներին և աւագ քահանային, որք աստ և անդ վերստին գործ դրին իւրեանց բարի միջնորդութիւնն և համոզեցին, կամ լաւ ասած, ստիպեցին զքրթմնջողներն լռել, և ահա՛ յական թղթափել առանց ստանալոյ Կոնսիստորիայէն հրամանագիրն, Պ. Խ. փութով գրաւեց Եկեղեցւոյ մէջն Երեցփոխանութեան աթոռը և ձեռնամուխ եղաւ վարել իւր պաշտօնը, որը տևեց երեք տարի, այս ինքն ցսկիզբներն 1876 ամի։ . . **)

Երկրորդ՝ որպէս այլ Եկեղեցեաց, նոյնպէս և Մողնիի Եկեղեցւոյ ծխական ուսումնարանի վերատեսչութիւնն, ծախքն և մուտքն պարտին լինել Երեցփոխանի ձեռքին, իսկ Պ. Խ. երեք ամաց միջոցումն մի միայն մի անգամ է մտած այն ուսումնարանն, և այն էլ նրա համար, որպէս զի տայ կապալով որմնադրի առ ի նորոգել զայն . . ։

Երրորդ՝ եկեղեցւոյ արեւելեան կողմումն տեղ գտնուած էր եկեղեցական դրամով և փողոց բացուած, որպէս զի այն կողմի ժամաւորների համար յաճախելն դիւրութիւն լինի, և էս նոր փողոցի աջ և ահեակ կողմերի տանտիրոջներին արգելուած էր դռներ և լուսամուտներ բանալ նոր փողոցի վերայ, ըստ որում գնելոյ ժամանակն չկամեցան նոքա օժանդակել եկեղեցւոյն։ Իսկ Խ. . . . եանցի ժամանակն առանց արգելման նոքա դռներ և լուսամուտներ բացին. և որքան ծխականք և ժամաւորք ստիպեցին զնա արգելել, իսկ նա երբէք ուշադրութիւն չդարձրեց նոցա բողոքին, կրկնելով միշտ «ինձ ի՞նչ, ես չեմ նշանակուած վէճերի հետամուտ լինել»։ Լաւեմ այստեղ, ըստ որում ամենայն ընթերցող կնախագուշակէ ի՞նչ էր անտարբերութեան պատճառն։

Չորրորդ՝ Պ. Ծովհաննեանցի ժամանակն եկեղեցական դրամով գորգեր գնուեցան կանանց դասի համար և Խ. . . . եանցի ժամանակն քահանայք և ժամակոչն անգամ զանազան վարձով կըտային հարսանեաց համար, իսկ արդիւնքն ինքեանք կստանային և չէին ցոյց տալ։

Հինգերորդ՝ իւրաքանչիւր եկեղեցի ունի պսակի թագեր, զորս հարսանեաց զիշերը կտանեն նորահարսի և նորափեսի գլխին կդնեն և եկեղեցւոյ համար նոքա վարձ կվճարեն, և ըստ որում Մողնիի թագերն չէին երեսփոխանի ձեռքին, որովհետև նա չէր յաճախել եկեղեցին, վասնորոյ և քահանայք կամ ժամակոչը կտային սրան՝ նրան, վարձն ինքեանք կստանային, ցոյց չտալով երեցփոխանին։

(Ի յԵրուսաղեմայ)

(*) Ստուգութեան կկարօտի։

(**) Թէ աստ եւ թէ ուրիշ տեղեր՝ ամբողջ պարբերութիւնք եւ ծանր ակնարկութիւնք բնագրէն ջնջեցինք եւ կէտադրութեամբք անցանք՝ ինչպէս ուշադիր ընթերցողք կարող են նկատել։

Ս. Խ.